

Na kraju recimo da je ovo vrijedno izdanje značajan dobitak za inkunabulistiku uopće, te za stručnu javnost - za slaviste, posebice kroatiste, povjesničare književnosti, jezikoslovce, za liturgičare, bibliiciste i dakako za bibliofile.

MARIJA-ANA DÜRRIGL

ZBORNİK RADOVA O ŠIMUNU KOŽIČIĆU BENJI, Urednički odbor: N. Kolumbić, M. Moguš, A. Nazor. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Razred za filološke znanosti. Znanstveni skupovi, Knjiga 1, Zagreb 1991, str. 243.

Prigodom 450. obljetnice smrti (1987.) senjsko-modruškoga biskupa, glagoljaškoga pisca i tiskara Šimuna Kožičića Benje održan je u travnju 1988. g. u organizaciji JAZU (danas HAZU) znanstveni skup *Šimun Kožičić Benja i njegovo doba*. Zbornik radova s toga skupa izlazi kao prva knjiga serije Znanstveni skupovi Akademijina Razreda za filološke znanosti.

U petnaest je objavljenih radova široko obuhvaćen život i rad Š. Kožičića. Kulturno-povijesnim okolnostima njegova života bavi se sedam radova.

Tako S. ANTOLJAK u članku *Šimun Kožičić Begna i njegovo doba* (11-25) daje pregled života modruškoga biskupa i razlaže porijeklo obiteljskoga imena *Kožičić* služeći se brojnim već objavljenim radovima i neobjavljenim arhivskim izvorima iz Historijskoga arhiva u Zadru, pa je članak vrijedan baš zbog njihova popisa.

J. KOLUMBIĆ u članku *Obitelj Benja kroz stoljeća* (93-102) na osnovi brojnih historijskih spisa i izvora donosi pojedinosti iz života razgranate zadarske obitelji *Benja* koja je uvrštena u razne dalmatinske plemićke rodovnike, a bila se raširila kako po Dalmaciji tako i po ostaloj Hrvatskoj, te Austriji i Italiji.

T. RAUKAR u članku *Zadar u doba Šimuna Kožičića Benje* (173-183) prikazuje Kožičićev život usko i djelatno povezan s poviješću Zadra i srednjovjekovne Hrvatske na prijelazu srednjovjekovlja i renesanse, prikazujući Kožičića kao čovjeka svog vremena i onoga koji djelujući u tom vremenu čini značajan korak prema novom doba.

O trima renesansnim nadgrobnim pločama porodice Benja, što se čuvaju u klausturu ugljanskoga frajevačkog samostana - a jedna je i našega Šimuna - o pozlaćenu kaležu što ga je vjerojatno biskup Š. Kožičić, bježeći iz Modruša od turske opasnosti, ponio sa sobom i kasnije poklonio Ugljanu, o Kožičićevu biskupskom portretu nevelike umjetničke vrijednosti iz Narodnoga muzeja u Zadru podrobno govori I. PETRICIOLI u članku *Tragom Šimuna Kožičića Benje u rodnom kraju* (151-160), s pet slikovnih priloga opisanih predmeta.

Crkveni život riječke, senjskomodruške (krbavske) biskupije u jednom je razdoblju usko vezan uz godine života Š. Kožičića (1460-1536). O tome govori M. BOGOVIĆ u članku *Crkvene prilike u Rijeci i biskupijama senjskoj i modruškoj ili krbavskoj u Kožičićeva doba* (65-75). Zbog turskih se provala premjestalo sjedište krbavske biskupije, a nestala su i brojna redovnička sjedišta i zajednice. Ovaj tekst kazuje kako je stvaranje glagoljaške tiskare u Rijeci poteklo iz kulturne cjelokupnosti kraja u kojem je Kožičić djelovao i kao svećenik i kao pisac i kao biskup.

O vrhuncu Kožičićeva rada govori A. NAZOR u članku *Kožičićeva glagoljska tiskara u Rijeci* (137-149, sa šest fotografija), o šest glagoljskih knjiga tiskanih ondje 1530. i 1531. g. To su *Psaltir* (bukvar, abecedarij), molitvenik *Oficij Rimski*, *Oficij blaženije devi Marije*, mali ritual *Knjižice krsta*, *Misal hruacki*, *Knjižice od žitija rimskih arhijereov i cesarov* i *Od bitija redovničkoga knjižice*. Tu su i podaci o njihovim kasnije objavljenim faksimilima i transliteracijama.

Poseban je prilog P. RUNJE *Aktivnost Jurja Divnića, ninskoga biskupa, Kožičićeva suvremenika (oko 1440-1530)* (185-209). Uz opis života i rada toga biskupa, o kojem je pjevao i Šišgorić, vrijedan je dodatak tabela redenika što ih je Divnić kao biskup zaredio, s mjestima rođenja i ređenja, datumima i stupnjevima podijeljenih redova i redovničkim pripadnostima redenika, ukupno njih 275. (194-208).

Ostalih se osam priloga bavi analizom ukupnih Kožičićevih objavljenih radova, latinskih govora i tiskanih glagoljskih knjiga. Tako M. KURELAC u *Povijest i susvremenost u djelima Šimuna Kožičića Benje* (115-124) govori i o sveukupnosti njegovog djelovanja na području dodira latinske i autohtone glagoljaške kulture u vrijeme turskoga nadiranja na te krajeve i o jaku utjecaju tih elemenata na Kožičićev rad, pisanje i svjetonazor, te njegov aktivan angažman u životu svoga naroda.

*Šimun Kožičić Benja između glagoljaške tradicije i humanističkih nastojanja* (103-114) članak je N. KOLUMBIĆA u kojem se uz ostalo govori o unošenju klasičnih tekovina i humanističkih vrijednosti u Kožičićeve glagoljske tekstove.

*Kožičićevi glagoljski kalendari (Oficij B.D.M.) 1530, Misal hruacki (1531)* (161-171) uspoređeni su s drugim, glagoljskim kalendarima. Tu V. PUTANEC podupire tezu J. Tandarića o pripadnosti tih kalendara pavlinskomu redu, a i o njihovoj povezanosti s hrvatskim glagoljaškim tlom. Ukazuje pri tom i na utjecaj aktualne politike na uvođenje, odnosno izostavljanje pojedinih svetaca u tim kalendarima.

U tiskanim je knjigama *Redukcija ligaturnoga inventara* velika u usporedbi s glagoljskim rukopisnim izdanjima. O tome, osvrćući se i na izdanja Kožičićeve riječke tiskare govori I. BAKMAZ (27-32), zaključujući da svaki tiskar tu redukciju vrši na vlastit osobit način.

*Zrcalo svestnoe u Oficiju rimskom Šimuna Kožičića* (33-63) kopija je talijanskih uzora i "izrazit spomenik hrvatske bogoslovne terminologije XVI. st."

kako kaže A. BENVIN i donosi u dodatku (56-63) identificiran latinski predložak i transliterirani tekst *Zrcala iz Kožičićeva Oficija rimskoga iz 1530. g.*

T. MRKONJIĆ nam u članku *Egnacij i Kožičić. Pitanje predloška za Kožičićeve "Knjižice od žitič rimskih arhieršov i cesarov"* (125-136) po prvi put otkriva kako je za predložak drugoga dijela toga djela Kožičiću poslužio Egnacijev životopis rimskih careva *De caesaribus libri III*, objavljen kod A. Manuzija u Veneciji 1516. i sačuvan u nekoliko kasnijih izdanja. Ilustrirajući to brojnim citatima, potvrđuje nam još jednom humanističku naobrazbu i sklonosti biskupa Kožičića, koji se tu neposredno ugledao u klasičnu latinsku književnost i povjesničara Egnacija. Na kraju poziva autor na detaljniju obradbu i usporedbu tih dvaju tekstova, osobito što se tiče pojedinih ekskursu.

*O stilskim i jezičnim odlikama latinskih govora Šimuna Kožičića Benje* govori nam B. GLAVIČIĆ (81-91) i prikazuje Kožičića kao humanistički obrazovana, spretna govornika koji slijedi obrazac antičkih retora u strukturi, biranim izrazima i fraziranju, ali uvodi i podulje historijske eksurse u govore, s dosta biblijskih i antičkih reminiscencija, citata i parafraza. Autor govori i o osobitostima Kožičićeve u osnovi klasične latinštine, koja je rezultat stanja latinskoga jezika kakav je bio u modernoj europskoj književnosti.

*Juraj Manzin - nastavljatelj Kožičićeve zamisli o liturgijskom jeziku u 17. st.* slabo je poznat trsatski župnik (oko 1650) i riječki kanonik. O njegovu životu i nedavno pronađenu hrvatskolatiničkom rukopisu *Missal hervaski* govori D. DEKOVIĆ (77-80). To djelo nastaje kao reakcija na zabranu glagoljanja i težnju k rusifikaciji crkvenoga jezika na dotadašnjem glagoljaškom području.

U Dodatku je B. GLAVIČIĆ priredio Kožičićeve latinske govore: 1. *Simoni Begnii, episcopi Modrvsiensis, oratio in sexta Lateranensis concilii sessione quinto Kalendas Maias habita MDXIII* (211-219), 2. *Simoni Begnii, episcopi Modrvsiensis, De Corvatiæ desolatione oratio ad Leonem X, Pontificem Maximvm, Nonis Novembris habita MDXVI* (221-223). Slijede njihovi izvrsni prijevodi: V. GLIGO: *Govor Šimuna Benje, modruškoga biskupa, održan na šestom zasjedanju lateranskoga koncila. 27. travnja 1513.* (225-237) i V. GORTAN i V. GLIGO: *Opustošena Hrvatska. Govor Šimuna Benje, modruškoga biskupa, održan pred papom Leopoldom X. 5. studenoga 1516.* (239-242).

MARIJA KLENOVAR

ANTUN BOZANIĆ, Biskup Mahnić, pastir i javni djelatnik u Hrvata. Povijesno društvo o. Krka i Kršćanska sadašnjost, Zagreb - Krk 1991., str. 189.

Na Bozanićevu knjigu o biskupu Mahniću osvrćemo se zato što je u povijesti glagoljice i slavenskoga bogoslužja te glagoljske riječi općenito uloga Slovenca